

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی کرمانشاه
دانشکده بهداشت

مدیریت فرهنگی دانشکده بهداشت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

میر المؤمنین علی علیه السلام طلبت الفتی فما وجدت اباً لفاطمه
توانگری را طلب کردم و آن را جز در قناعت نیافتم
بهار انوار ج ۶ ص ۳۹

B02AK5.COM

قرآن در آیات متعددی اشاره دارد که نماز، بهترین تشکر از خداست و

تشکر صاحب نعمت مسأله ای عقلی، فطری و وحیانی است .

پس بگو همیشه با نماز: خدایا شکر بخاطر

تمامی نعمت ها

شیوه های دعوت به نماز

Dr. Seyyed Alireza Mousavi

Affiliation : Department of Environmental health Engineering, Faculty of health, Kermanshah University of Medical Sciences, Kermanshah, Iran .

Email address: seyyedarm@yahoo.com

اگر دعوت به خیر و معروف در جامعه انجام نشود، این جامعه ساکت و مرده خواهد بود

اگر برای خوبی ها، تبلیغ، توصیه و سفارش نباشد، زمینه تسلط اشرار بر اهل ایمان فراهم می گردد

ربا جعلنی مقیم الصلوه و من ذیتی ربنا و فصل دعاء

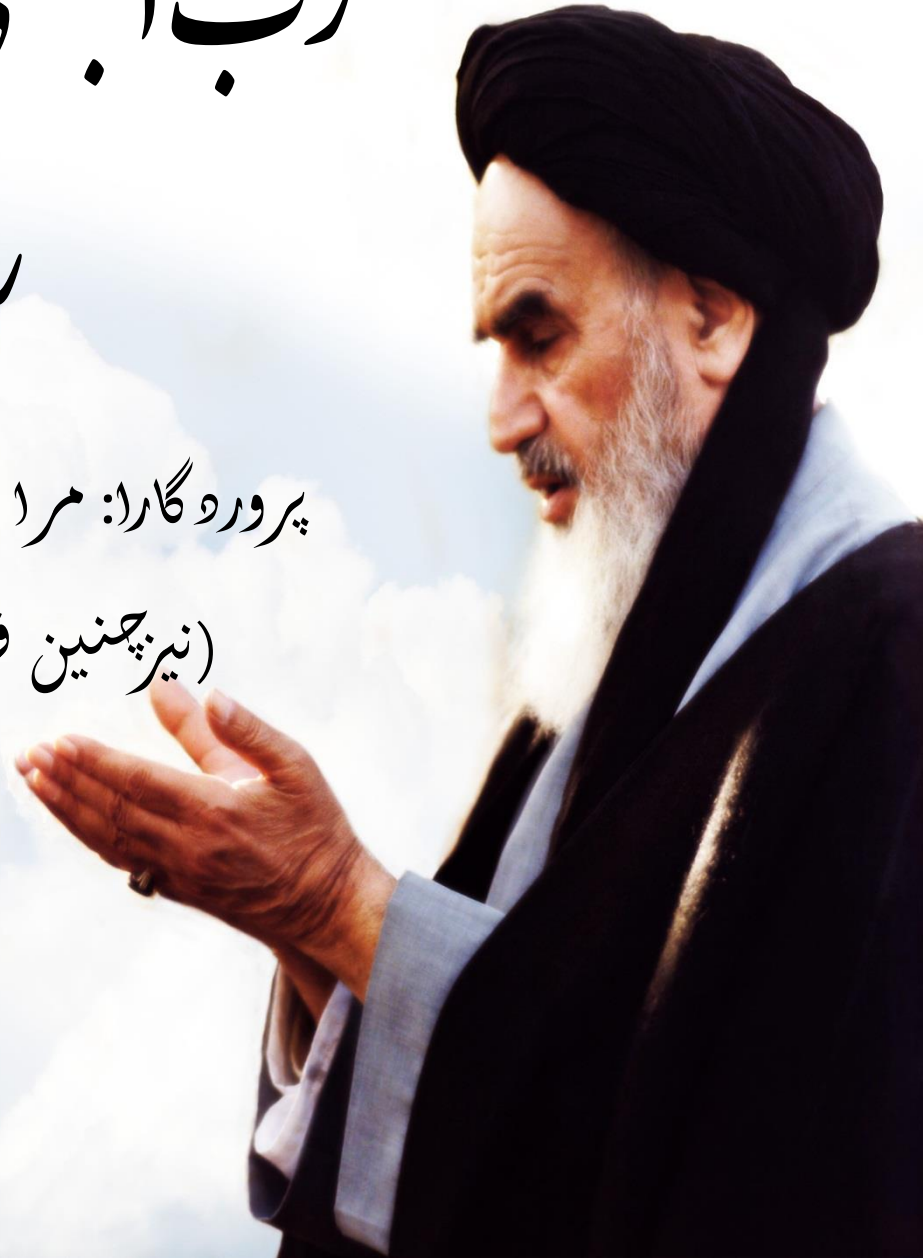
پروردگارا: مرا برپا کننده نماز قرار ده، و از فرزند انم

(نیز چنین فرما)، پروردگارا: دعای مرا بپذیر!

Iman Khomenei

ابراهیم / 40

شیوه های دعوت به نماز

- اهمیت دعوت به نماز
- اصول و قواعد کلی در دعوت به نماز
- ویژگی های دعوت کنندگان به نماز
- گام های مهم پیش از دعوت
- شیوه ها و روش های دعوت به نماز
- وظایف نهادها و مسئولین
- آسیب ها و موانع دعوت

برای نوجوانان؛ « آشنایی با نماز »

برای جوانان؛ « راز نماز »

برای دانشجویان؛ « پرتوی از اسرار نماز »

تفسیر نماز برای معلمین و اساتید

۱۱۴ نکته درباره نماز

پیوندهای نماز

نماز مطلوب از نگاه قرآن

نمازی که قرآن از ما می خواهد چنین است:

- دائمی باشد: «الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ»؛ (۱)

- نمازی که از آن حفاظت شود: «وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ»؛ (۲)

- نمازی که در آن خشوع باشد: «الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ»؛ (۳)

- نمازی که بازدارنده از فحشا و منکر باشد: «إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ»؛ (۱)

- نمازی که به دلیل ذکرالله بودنش، آرام بخش دل ها باشد: «أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ»؛ (۲)

- نمازی که در آن نشاط باشد، نه کسالت: «وَ إِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَالِي»؛ (۳)

- نمازی که نسبت به آن، فرزندان و خانواده فراموش نشوند: «وَ أُمْرٌ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ»؛ (۴)

- نمازی که اولویت آن همیشه بر سایر کارهای دیگر رعایت شود؛ حتی در میدان جنگ. (۵)

اهمیت نماز

اول: امام رضا مشغول نوشتن بود؛ همین که صدای اذان بلند شد، قلم را به زمین گذاشت و حاضر نشد حتی با نوشتن چند کلمه، نامه را تمام کند!

دوم: امام رضا جلسه مهمی با رهبر صابئین داشت. بحث به اینجا رسید که او گفت؛ «فَقَدْ رَقَّ قَلْبِي» یعنی: الان دل من برای پذیرفتن حرف امام نرم شد امام در این هنگام صدای اذان بلند شد. امام فرمود: اول نماز، بعد گفتگو.

خاطره از امام خمینی(ره)

امام می فرماید: در سفر حج کتابی خریدم؛ همین که خواستم پول را به کتاب فروش بدهم صدای اذان بلند شد. او پول را نگرفت و گفت: به احترام نماز اول وقت پول را نمی گیرم؛ شما بعداً بیا تسویه حساب کن!

فصل اول: اهمیت دعوت به نماز

- پیامبر (ص) فرمود: خداوند جانشینان مرا رحمت کند. سؤال شد آنان کیانند؟! فرمود: کسانی که سنت و راه مرا احیاء کنند و به مردم بیاموزند:

« رَحِمَ اللَّهُ خُلَفَائِي فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَنْ خُلَفَاؤُكَ قَالَ الَّذِينَ يُحْيُونَ سُنَّتِي وَ يَعْلَمُونَهَا عِبَادَ اللَّهِ »

امر به معروف و دعوت به هر کار خیر و از جمله نماز که در مرکز کارهای خیر قرار دارد، نشانه دلسوزی، تعهد، غیرت دینی، خیرخواهی، وجدان بیدار، ایمان به مکتب و مردم و ایمان به هدف و راه می باشد.

سفارش قرآن کریم

• يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا

پیامبران نگران افکار و عقاید فرزندان خود بودند و از آنان می پرسیدند

ما تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي

حضرت ابراهیم

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ

رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي... لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ

در واقع افرادی که نسبت به عقاید و عبادت دیگران بی تفاوت هستند، باید بدانند که در وجدان، تاریخ و قیامت توبیخ می شوند. خداوند، هم از افراد جاهل پیمان گرفته که به سراغ علم و کشف حق بروند و هم از دانشمندان پیمان گرفته که به سراغ افراد جاهل و منحرف بروند.

صبر، مقاومت، منطق، اصرار، توکل، کار و دعوت

قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَ نَهَارًا

این دعوت به خیر شامل چه مسائلی می شود:

دعوت به تفسیر قرآن و نهج البلاغه، اخلاق، کمک به دیگران، گذشت از خطاهای مردم، تحصیل، حمایت از مظلوم، مبارزه با ظالم، صرفه جویی، عزت خواهی، استقلال، توکل، خودباوری، یأس ستیزی، امید بخشی و همه آنچه مربوط به کمال انسانی است.

بهترین سرمایه گذاری

لَأَنْ يَهْدِيَ اللَّهُ عَلَيَّ إِذْ يَدِينَا رَجُلًا خَيْرٌ لِّكَ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ وَ غَرَبَتْ

اگر خداوند متعال توسط تو یک نفر را هدایت کند، از آنچه خورشید بر آن می تابد برای تو بهتر است

هدایت، کار خداست **يَهْدِي اللَّهُ**

انسان ها واسطه ای بیش نیستند **بِكِ رَجُلًا**

دعوت به نماز، دعوت به بزرگترین معروفهاست و تمام
برکات امر به معروف در آن نهفته شده است

همچنین دعوت به نماز، دعوت به حق است که مشمول آیه

و تَوَاصَوْا بِالْحَقِّ

بهانه های افراد بی تفاوت

۱- دعوت و توصیه، خلاف آزادی است

اگر آزادی به صورت مطلق باشد، باید بتوان با لباس شنا، در کلاس فیزیک

پس آزادی باید در چارچوب عقل، علم، قانون، فطرت و حفظ حقوق دیگران تعریف شود و قرار بگیرد.

از طرف دیگر، ما باید کسانی که خیرخواه ما هستند را دوست بداریم و اگر چنین نکنیم، قرآن ما را مؤاخذه خواهد کرد که

لَا تُحِبُّونَ النَّاصِحِينَ

امام صادق : أَحَبُّ إِخْوَانِي إِلَيَّ مَنْ أَهْدَى إِلَيَّ عِيُوبِي

قرآن کریم : وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ

هرگاه به آنها سفارش تقوی می شود، به دلیل غرور و گناه تحت تأثیر قرار نمی گیرند

عواملی برای کسانی که دعوت به خیر را پاسخ نمی دهند

- جهل
- امام رضا: اگر مردم زیباییهای کلام ما را بدانند، از ما پیروی خواهند کرد**
- تعصب
- تکبر
- لقمه حرام
- سوء ظن به گوینده
- تبلیغات خارجی

۲- بهانه (گناه دیگران، به ما ربطی ندارد)

کشتی خودم
جای خودم
سوراخش می کنم
به تو چه!

۳- خجالت و ترس نابجا

برخی نگرانند:

- ✓ مشتری از دست رفت درآمد کم می شود
- ✓ دوستان از دست می روند
- ✓ به سخنان و حرف های ما بی اعتنایی شود
- ✓ تهدید و ترسیدن

پاداش اقامه نماز و پاداش
دعوت عملی به معروف

سراً و علانیه

رنگ محیط شدن:

- جای مناسبی نیست
- کلاس کار
- کنار جاده نماز

نماز جماعت سه نفره اقامه

خودنمایی و ریا یا خوب نمایی

۴- بهانه: با یک گل بهار نمیشود

هدهد با آوردن یک خبر، سرنوشت یک قوم و ملت را تغییر داد و همان یک خبر آنها را مؤمن کرد

۵- بهانه (جبر)

همه کارها به خواست خدا انجام می گیرد
أَنْطَعِمُ مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطْعَمَهُ

۶- بهانه (انتظار) حضرت مهدی

۷- توقع نابجا بعضی توقع دارند با اولین تذکر، به سخنانشان عمل شود

۸- بهانه (دیگران هستند) همه مسئولند

۹- بهانه (تقوا! و پژوهش) امر به معروف و نهی از منکر را وظیفه خود نمی دانند

۱۰- شخصیت های خیالی!

تذکر، دعوت و موعظه را با شأن خود سازگار نمیدانند.

گام به گام در سقوط خود و جامعه شریک می شوند

به قول حضرت علی

نفوذ شیطان، تدریجی است

❑ شیطان در روح تخمگذاری می کند

❑ در سینه هایشان جوجه ها سر باز می کنند

❑ جوجه های شیطان، چهار دست و پا به حرکت در می آیند

❑ در دامن انسان ها به راه می افتند

❑ سپس شیطان، با چشم آنها می نگرود

❑ شیطان با زبان آنان سخن می گوید

❑ شیطان به واسطه همین افراد، سبب لغزش دیگران می

شود

• گام اول: در برابر خوبیها و بدیها بی تفاوتند؛

• گام دوم: گناه برایشان عادی می شود؛

• گام سوم: به انجام گناه راضی هستند؛

• گام چهارم: به انجام گناه کمک می کنند؛

• گام پنجم: خود نیز مرتکب گناه می شوند؛

• گام ششم: به انجام گناه اعتیاد پیدا کرده و از آن لذت می برند؛

• گام هفتم: دیگران را هم به گناه دعوت می کنند؛

• گام هشتم: برای گناه سرمایهگذاری می کنند؛

• گام نهم: در برابر حق موضع گیری می کنند؛

• گام دهم: سنگدل شده و قساوت قلب پیدا می کنند؛

فصل دوم: اصول و قواعد کلی در دعوت به نماز

- ۱- استمداد از خدا
- ۲- تداوم و تکرار دعوت
- ۳- آسان گیری
- ۴- تقویت جرئت و شهامت
- ۵- ساده کردن امور
- ۶- موضوع شناسی
- ۷- تکریم و هویت بخشی
- ۸- توجه به نشاط و آمادگی مخاطب

۱- استمداد از خدا

دعوت به خیر (نماز و هر کار خیر دیگری) تنها با علم، تجربه، روانشناسی، استفاده از ابزار و فرمولها انجام نمی شود.

حضرت ابراهیم

از خداوند متعال می خواهد که پس از خودش افرادی مبعوث شوند و مردم را به علم و تزکیه دعوت کنند

رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَ مِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَ تَقَبَّلْ دُعَاءِ

از خداوند متعال برای نسل خود دو نعمت مهم را درخواست کرد

اقامه نماز

رهبری مردم

همین که خداوند متعال فرمود: ای ابراهیم! من تو را امام و رهبر مردم قرار دادم

درخواست کرد که خدایا! این مقام را به نسل من هم بده

این دو درخواست را کنار هم بگذاریم
خواهیم رسید که وزن اقامه نماز برابر وزن رهبری امت است؛ چون پیامبر خدا، دو درخواست
غیرمتناسب از خدا نمی کند.

امام سجاد (ع)

در دعایی از خدا می خواهد که زبان و نطقش به هدایت باز شود

حضرت موسی: از خدا می خواهد که در کار دعوت به خدا، شرح سینه، آسانی امور و بیان روانی که
مردم کلامش را به طور عمیق بفهمند، عنایت فرماید.

در برخی آیات قرآن کریم می خوانیم که خداوند متعال به پیامبرش می فرماید: تو نمی
توانی هر که را بخواهی هدایت کنی، بلکه این خداوند است که هر که را بخواهد هدایت می
فرماید

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

• امام سجاد (ع) در دعای مکارم الاخلاق می فرماید :
وَاجْعَلْنِي مِنْ اَهْلِ السَّادَةِ، وَ مِنْ اُدْلِهِ الرَّشَادِ
خدایا! مرا راهنمای رشد دیگران قرار بده

بر هر مسلمانی واجب است که در هر نمازی، از خداوند متعال هدایت خود را درخواست کند
اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ * عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

از این تعبیر شاید بتوان این طور استفاده کرد که کسانی که مسئول کار فرهنگی هستند، بیشتر از دیگران در خطر انحرافند و بنابراین باید بیشتر از خدا بخواهند که در راه مستقیم بمانند.

۲. تداوم و تکرار دعوت

برخی افراد پس از چندین بار تذکر تأثیر می پذیرند؛ همانگونه که خرما، پس از تابش های پی در پی و مکرر خورشید می رسد. در قرآن هم می خوانیم: **وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ**

کان یأمر دلالت بر استمرار دارد

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا

اگر چند بار گفتی و گوش نکردند، خسته نشو

خداوند متعال نیز می فرماید: من یک حقیقت را با چند بیان و در چند موضوع قرار دادم

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ

خداوند متعال در جای دیگری می فرماید: چون در روز کار سختی در پیش داری، سحرها، با نماز شب و تلاوت

قرآن خود را تقویت کن **إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْئًا وَأَقْوَمُ قِيلًا * إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا**

ای پیامبر! تو باید صبری همچون پیامبران اولوا العزم داشته باشی و باید با یاد آنان صبر خود را مثل حضرت یونس نباش. او خسته شد و از مردم برید و ما او را به روشی متوجه کردیم که نباید مردم را رها کرد

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ
راه دیگر کسب استقامت، توجه به پاداش الهی است

□ یکی آن است که کارهای ما زیر نظر خداست و خدا آنها را می بیند

□ دیگری هم اینکه پاداش دور از ذهن و درک ما به دعوت کنندگان، و اجر بی حساب به صابران و مقاومان می دهد جایگاه دعوتکنندگان را بالاترین جایگاه معرفی می کند

۳. آسان گیری

یکی از اصول اساسی در دعوت به نماز، آسان گیری است. قرآن می فرماید: ما وحی را آسان قرار دادیم تا به راحتی مردم متذکر شوند

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ

همچنین در قرآن کریم می خوانیم: خداوند متعال نسبت به شما اراده سختگیری ندارد، بلکه اراده آسانگیری دارد **يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ**

برادران یوسف (ع) از او عذر خواهی کردند، ایشان بدون درنگ پذیرفتند

۴. تقویت جرئت و شهامت

پاسخ پیامبر این بود که اگر خورشید را در دست راست و ماه را در دست چپ بگذارید

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا

در تربیت فرزند هم ما باید به جای اینکه به نوجوان خود القا کنیم که بچه نباید حرف بزند! از لقمان حکیم یاد بگیریم که به فرزندش می گفت:

يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَآمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

فرزندم! نماز را برپا دار و امر به معروف و نهی از منکر کن و بر آنچه از سختی ها به تو می رسد مقاومت کن؛ که این (صبر) از امور واجب و مهم است

والدین و مربیان باید به نسل نو اجازه اظهار نظر بدهند؛ همان گونه که در قرآن می خوانیم: حضرت ابراهیم که حدود صد سال داشت، از فرزند سیزده ساله اش نظر خواست و پرسید: **إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ مَاذَا تَرَى**

قرآن در سوره مطففین چهار نوع سرزنش و تحقیر را که مجرمین نثار مؤمنین می کنند، بیان کرده است

✓ برنامه مجرمان آن است که به مؤمنان بخندند **إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ**

✓ هنگامی که از کنار آنان عبور می کنند، با چشم و ابرو غمزه می آیند و **إِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ**

✓ همین که این مجرمان به سوی همفکران خود بر می گردند و دور هم جمع می شوند، نسبت به عملکرد

مؤمنان فکاهی می گویند و **إِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمُ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ**

✓ اگر آنها را از راه دور مشاهده کنند، با اشاره آنان را منحرف، مرتجع، امل، عقب مانده، سنتی و

متحجر می خوانند و به آنان نسبت گمراهی می دهند **إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُّونَ**

ولی خودشان را در دنیای خیال روشنفکر می پندارند

فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ * عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ

حضرت علی(ع) دختری تربیت کرد به نام زینب(س)؛ دختری که سخت ترین ضربه ها را دید؛ در طول نصف روز، شهادت برادران، فرزندان، بستگان و یاران خود را با فجیع ترین وضع به چشم دید؛ اسارت و حقارت را در اوج خود دید، اما در کوفه و شام آن گونه سخنرانی کرد که افکار عمومی را تغییر داد و رژیم بنی امیه را لرزاند. سخنان زینب کبری(س) گویا موشکی ویرانگر بر پیکر رژیم بنی امیه بود و این است نمونه تربیت علوی.

دکتر بهشتی گفت: علاقه مندان شما در حسینیه جماران جمع شده اند و برای دیدن شما شعار می دهند. امام فرمود: مردم دنیا پشت این دیوار به نفع من شعار دهند یا بر ضد من، در من اثری ندارد!

بنابر احادیث، **حیا و خجالت دو نوع است**: گاهی حیا و خجالتی که برخاسته از عقل است، گاهی حیا و خجالت بر خاسته از احمقی است

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): الْحَيَاءُ حَيَاءَانِ حَيَاءُ عَقْلِ وَ حَيَاءُ حُمْقٍ فَحَيَاءُ الْعَقْلِ هُوَ الْعِلْمُ وَ حَيَاءُ الْحُمْقِ هُوَ الْجَهْلُ

یکی از راه های ایجاد جرئت، مقایسه جرئت خود با جرئت دیگران است. چرا باید افرادی آشکارا گناه کنند، ولی ما از اقامه نماز خجالت بکشیم!؟

چرا افرادی که در جلسه ای نشسته اند، اگر نیاز به دستشویی پیدا کردند، برمیخیزند و می روند، اما اگر یادشان افتاد نماز نخوانده اند، خجالت می کشند!؟

حضرت علی (ع) می فرماید: چرا دیگران در باطل محکم هستند و شما در راه حق ضعیف هستید؟

اینها نمیدانند که در حدیث آمده است: مثال کسی که در میان مردم به نماز بایستد، مثال درخت سبزی در کویر خشک است!

اینها نمیدانند که قرآن کریم یکی از نشانه های خوب بندگان خدا را این می داند که به جامعه حرکت بدهد؛ یعنی او مسأله نماز را طرح کند و خود به نماز بایستند تا دیگران از او اقتباس کنند و **اجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا**

قرآن مردم را از لحاظ تأثیرپذیری از محیط به سه دسته تقسیم می کند:

- (1) **گروهی که در جامعه فاسد هضم میشوند و كُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ** یعنی: اگر دیدند فضای مجلس، فضای نامناسبی است، نه جرئت خروج دارند و نه توان دارند که فضای جلسه را تغییر دهند.
- (2) گروه دیگر، جرئت دارند که خود قیام کنند و منطقه و محل گناه را رها کنند؛ مانند اصحاب کهف که قرآن در ستایش آنان میفرماید: آنان گروهی جوانمرد بودند که در فضای انحرافی و محیط فاسد، زندگی می کردند. آنها تصمیم گرفتند قیام (کنند و از لذتها و رفاه شهری بگذرند و با زندگی بسیار ساده در غار، از فکر و دین خود حفاظت کنند
- (3) گروه سوم افرادی هستند که نه تنها در جامعه فاسد هضم نمی شوند، بلکه علاوه بر خارج شدن از منطقه و جلسه، سعی می کنند تا جامعه را تغییر دهند و فضای فاسد را به فضای سالمی تبدیل کنند؛ اگرچه تنها و یک نفر باشند.

- قرآن کریم میفرماید: ابراهیم(ع) یک نفر بود؛ اما جوانی بود که جامعه را تغییر داد. او فردی بود در جایگاه یک امت
- بنابر احادیث، حضرت ابوطالب علیه السلام نیز مانند یک ملت پشتیبان پیامبر اسلام(ص) بود؛
- حضرت خدیجه سلام الله علیها نیز یک نفر بود؛ ولی در برابر همه خواستههای نابه حق و خواستگارهای منحرف ایستاد؛

• به هر حال نکته اساسی برای دعوت به نماز این است که باید خود و فرزندانمان را از خجالت های نابه جا دور کنیم. **بهترین راه هم برای ایجاد جرئت، اذان گفتن است.** کسی که روی بام برود و با صدای بلند فریاد بزند و اذان بگوید، ضمن دریافت پاداش اذان، امر به معروف، موعظه، تذکر، غفلت زدایی از جامعه و تکبیر و تهلیل، یک عیب مهم خود را که خجالت نابه جاست، از خودش دور می کند.

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ

حرف چه کسی بهتر از آن است که مردم را به سوی خدا دعوت کند؟!

۵. ساده کردن امور

- اصل دیگر در دعوت به کار خیر، ساده کردن کارهای خیر است. برای مثال، اگر افطاری ها ساده باشد، همان گونه که پیامبر (ص) فرمود حتی با دانه ای خرما، همان گونه که در مکه و مدینه با نان و خرما و راستی؛ ساده تر از کعبه خانه ای سراغ دارید!؟
- حتی در روایات هست که اگر کسی نیت صادق و خالصی نسبت به انجام کار خیر داشته باشد و به هر دلیل توانایی انجام آن را نداشته باشد، **خداوند پاداش انجام آن کار خیر را به او می دهد**

۶. موضوع شناسی

در امر به معروف و نهی از منکر باید موضوع شناسی و مخاطب شناسی بصیرانه صورت گیرد. گاهی نرمی، و گاهی تندی لازم است.

۸. تکریم و هویت بخشی

قرآن می فرماید

هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا

- او کسی است که بر شما درود می فرستد و فرشتگان او [نیز بر شما درود می فرستند] تا شما را از تاریکی ها (کفر، شرک، جهل، تفرقه و خرافات) به سوی نور (ایمان، تقوا، علم و وحدت) در آورند و او به مؤمنان مهربان است.

- حضرت ابراهیم نیز همین که به مأمور به ذبح فرزندش شد، برای تکریم و هویت بخشی فرزندش، این مسأله را با نوجوان خود مطرح کرد و از او نظر خواست و فرمود **فَانظُرْ مَاذَا تَرَى**

به طور کلی اگر انسان – به ویژه نسل نو – خود را در جامعه عزیز و شریف احساس کرد، به کارهای سبک نمی پردازند

۹. توجه به نشاط و آمادگی مخاطب

در دعوت به نماز باید به آمادگی و نشاط مخاطب توجه کرد؛ زیرا حالت های انسان متفاوت است. بنابراین باید زمینه مناسب را فراهم کرد

در سیره پیامبر(ص) می خوانیم که وی در آغاز دعوت، یک مهمانی ترتیب داد و سران فامیل را دعوت کرد - تا پس از مهمانی که به طور طبیعی آمادگی و نشاط ایجاد می کند - نبوت خود را مطرح کند؛ ولی ابولهب با کلمات و حرکاتی فضای جلسه را تغییر داد و برای همین، پیامبر دعوت خود را به جلسه بعد موکول کرد.

فصل سوم: ویژگی های دعوت کنندگان به نماز

افرادی که وظیفه دعوت دیگران به دین و خصوصاً نماز را به عهده می گیرند، باید به خصایص و ویژگی هایی خود را آراسته کنند که مهمترین آنها عبارتند از موارد زیر:

1. تواضع:

- کسانی که به کار خیر و نماز دعوت می کنند، باید در برابر مخاطب خود تواضع کامل داشته باشند
- باید زندگی آنها عادی باشد
- هدفشان نباید برتری طلبی نباشد

۲. شرح صدر و اخلاق نیک

دعوت کننده به کار خیر باید دارای سعه صدر و اخلاق عالی باشند

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

اصولاً قرآن علت گرد آمدن مردم در اطراف پیامبر را اخلاق نیک و مهربانی حضرت می داند

۳. خوش نامی

دعوت کننده باید در جامعه خوش سابقه و بدون حاشیه باشد:

□ در دعوت به نماز و هر کار خیر دیگر، محبوبیت فرد نقش مهمی دارد.

محمد امین

قرآن می فرماید: از مردم زکات بگیر و به آنان درود فرست،

زیرا درود شخص تو برای آنان آرامش بخش است

۱. معلومات و دانش کافی

- هر کاری نیاز به علم مخصوص دارد و دعوت به حق نیز این گونه است
- دعوت باید همراه با حکمت، موعظه حسنه و جدال احسن باشد
- دعوت به نماز و هر کار الهی دیگر باید بر اساس بصیرت باشد
- در دعوت باید به بهترین بیان و با متانت سخن بگویند
- باید از راه های حقی که اولیای خدا رفته اند، پیروی کرد و به اسم ابتکار و نوآوری و...
- وقار و متانت خود و نیز سنت های
- خوب دیگران را از بین نبریم؛

در نهایت، دعوت باید طبق اخلاق و ادبیات و فرهنگ مخاطب باشد

۲. بیان روان

همین که خداوند متعال به حضرت موسی (ع) فرمود که برای دعوت به سراغ فرعون برود، ایشان دو مطلب را از خداوند خواستند که یکی باز شدن لکنت زبانش بود

وَاحْلُلْ عُقْدَهُ مِنْ لِسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي

و دیگری اینکه برادرش که از او خوش زبان تر بود نیز همراهش گردد.

استاد و معلم و روحانی باید آن گونه بگویند که هم عوام بفهمد و

هم خواص بپسندد؛ یعنی هم با استدلال باشد و هم روان و قابل

فهم برای همه گفته شود

۴. اخلاص

• اخلاص در دعوت یعنی:

✓ دعوت او بدون چشمداشت و امکانات و تجملات دیگران باشد **و لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ**

✓ هیچ گونه توقع پاداش و تشکری از مخاطب نداشته باشند **لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَ لَا شُكُورًا**

✓ دعوت کننده باید دقت کند که دعوت او فقط برای خدا باشد و از هیچ کسی نترسد

الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَ يَخْشَوْنَهُ وَ لَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ

✓ و سرزنش این و آن در او اثر نکند **لَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ**

۵. دل سوزی

- ✓ دعوت کننده به نماز باید مانند پیامبر اسلام سوز و شور ویژه ای داشته باشد **حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ**
- ✓ خداوند متعال میفرماید: سختی و رنج شما بر پیامبر بسیار گران است **عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ**

۶. شروع از خود و اطرافیان

لازم است که دعوت کننده، خود به آنچه دعوت میکند، عامل باشد

أُرِيدُ أَنْ أَمُورَكُمْ إِلَى مَا أَنهَاكُمْ عَنْهُ

همچنین از خویشان و اطرافیان شروع کند

وَ أَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ قُوا أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ نَاراً

۷. صبر و استقامت

دعوت کننده باید بداند که کار او نیاز به صبر و تحمل دارد و او باید صبر کند

فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ

او باید پیش بینی آن را بکند که در جامعه افراد لجوجی هم هستند که در مقابل تمام دعوت

ها و تبلیغات و استدلال ها، جز لجبازی عکس العملی از خود نشان نمی دهند **فَلَمْ يَزِدْهُمْ**

دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا

۸. ایمان به کار

باید دعوت کنندگان به آنچه مردم را بدان دعوت می کنند، ایمان داشته باشند
آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ

۹. زبان مناسب و صلابت در گفتار

دعوت کننده باید ضمن خوش اخلاقی، صلابت و قاطعیت داشته باشد و نباید از هوس های مردم پیروی کند نباید دعوت و تبلیغ، ما را به مرز ناز کشیدن و باج دادن بکشد؛ چراکه اگر همه مردم زمین کافر شوند، ذره ای در ذات مقدس الهی اثری ندارد

گاهی افرادی که مردم را به حق دعوت میکنند، باید با قدرت، موانع سر راه خود را بردارند. در قرآن کریم، نمونه هایی به چشم می خورد که مردان خدا با قدرت و قاطعیت موانع راه خدا را در هم می شکستند:

1. این ابراهیم(ع) بود که اول، با سوگند وعده شکستن بتها را داد
2. موسی(ع) گفت: قطعاً گوساله سامری را آتش میزنم (لنحرقنه) و خاکسترش را به دریا می ریزم
3. مسجد ضرار را که با نقشه منافقین برای ایجاد تفرقه بین مسلمین و کمینگاه دشمنان خارجی بود، تخریب کرد.

بنابر این باید دقت کرد که نرمی در جای خود و خشونت نیز در جای خود لازم است. در دعای افتتاح میخوانیم: **خدایا! در جایی که جای عفو است، تو ارحم الراحمین هستی، و جایی که جای عقوبت و مؤاخذه است، تو سخت ترین عقوبت کننده ای**

فصل چهارم: گام های مهم پیش از دعوت

قبل از شروع به دعوت لازم است که چند گام اساسی نسبت مخاطب برداریم؛ چرا که اینها زیر بنای دعوت به هر کار خیری است. در اینجا به سه گام مهم، به صورت مختصر اشاره می کنیم:

گام اول: تحکیم مبانی اعتقادی

قرآن نیز مبانی اعتقادی را ریشه اخلاق و رفتار می داند. به عنوان «از کوزه همان برون تراود که در اوست»:

قرآن وقتی می خواهد بگوید که برای عزت، سراغ غیر خدا نروید، ریشه این حرف را این طور بیان می کند

می فرماید: **قدرت پایدار را قدرت الهی بدانید؛ ریشه این فکر، عقیده به این آیه است أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا**

می فرماید: **ریشه تدبیر را قدرت خدا بدانید، زیرا الْمَكْرُ جَمِيعًا**

به کم فروشان می فرماید: چرا در مال مردم کوتاهی می کنید

أَلَا يَظُنُّ أَوْلِيكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ * لِيَوْمٍ عَظِيمٍ

آری؛ اگر بدانیم که این خانه صاحب و حسابی دارد (مبدأ و معادی دارد) و تمام هستی و اعضای بدن و فرشتگان و اولیای خدا همه بر کار ما نظاره گر هستند، رفتار و گفتارمان را اصلاح خواهیم کرد. لذا در آیات بسیاری از قرآن، قبل از مسأله نماز، خداوند به مسأله ایمان به مبدأ و معاد اشاره کرده است. لقمان هم قبل از توصیه نماز به فرزندش، به مسأله توحید و معاد (اشاره می کند در خود نماز و در سوره حمد، اول با خدا و صفات او آشنا می شویم **(رحمن، رحیم، رب العالمین، مالک یوم الدین)** و بعد می گوئیم: این چنین خدایی شایسته پرستش و یاری جویی است **إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ**

همان گونه که رانندگان در مسیر راه اگر بدانند که زیر نظر دوربین های پلیس هستند، حتماً در رانندگی خود بیشتر رعایت خواهند کرد، همین گونه اگر کسی بداند و باور کند که ترک نماز چه عواقب خطرناکی به هنگام مرگ و برزخ و قیامت او خواهد داشت، اهل نماز خواهد شد.

اگر باور کنیم که کل هستی در حال سجده و لِلّٰهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ

- قرآن به ما می آموزد که قبل از دعوت دیگران به نماز، به تقویت اعتقاد به **مبدأ و معاد** پردازیم. قرآن می فرماید اگر می خواهید مردم نسبت به نماز سر سنگین نباشند، آنها را با قیامت آشنا کنید

وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّ أَكْبَرَهُ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ * الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ وَأَنَّهُمْ
إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

گام دوم: شناخت علل سستی و کاهلی نسبت به نماز

برای اینکه دعوت مؤثر و مفیدی داشته باشیم، لازم است علت نماز گریزی و سستی مخاطب خودمان را نسبت به نماز بدانیم تا از همان دریچه به درمان این مشکل و دعوت به نماز بپردازیم.

علل سستی و کاهلی در نماز

۱. عدم شناخت

ما اگر شخصی را شناسیم، نسبت به او برخورد و ادب و تواضع نخواهیم داشت؛ ولی اگر بدانیم که او دانشمندی عزیز و مبتکر و مخترعی است که افتخارات زیادی دارد، حتماً نسبت به او علاقمند می شویم. حال اگر بدانیم:

– نماز یعنی خدایی شدن؛

نماز یعنی اتصال بی نهایت کوچک با بی نهایت بزرگ؛

– نماز کلید نجات از قهر خداست؛

– تمام کمالات در نماز نهفته شده و یک کارخانه آدم سازی است؛

آنگاه ممکن نیست که نسبت به نماز کوتاهی کنیم.

پیامبر گرامی اسلام می فرماید: بهترین چیزی که خدا وضع کرده نماز است

«الصَّلَاةُ... خَيْرُ مَوْضُوعٍ»

۲. تفکیک نکردن مسائل و توقعات نابجا

بعضی فکر می کنند که اگر حکومت اسلامی برقرار شد، همه مردم عادل می شوند؛ یا اگر کسی وارد حوزه و دانشگاه شد، معصوم می شود؛ و یا اگر کسی اهل نماز شد باید در همه چیز برتر باشد. براساس این خیال، برای آنها سؤالاتی مطرح است. از جمله:

– چرا نمازگزاران در صنعت و تکنولوژی عقبند؟

– چرا خود را برتر از دیگران می دانند؟

– چرا فلان نمازگزار به قول خود وفا نکرد؟

– چرا در همسرداری و اقتصاد و سیاست لغزش هایی دارند؟

و این به خاطر آن است که تصور می کنند با خوردن یک میوه، باید همه مزه ها را بچشند! غافل از آنکه بهره گیری از مزه هایی مختلف نیاز به بهره گیری از میوه های گوناگون دارد.

۳. جهل و نادانی

گاهی دلیل سنگینی نماز به خاطر جهل به قرائت نماز، احکام نماز، آثار نماز، اهمیت نماز و عواقب سستی و ترک نماز است، که این نقص باید از طریق والدین، مربیان، معلمان، کتاب‌ها، نوارها، حوزه‌ها، کلاس‌ها و صدا و سیما و مساجد، هنرمندان برطرف شود.

۴. تنبلی و تن پروری

گاهی افرادی ایمان دارند، ولی به دلیل تنبلی و تن پروری نماز را رها می‌کنند که این تن پروری در هر کاری عامل رکورد سقوط است. در بعضی از دعاها تن پروری اولین عیب شمرده شده است

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ «

۵. احساس ناامیدی

قرآن گناهان را به دو دسته تقسیم کرده (کبیره و صغیره) و فرموده اگر از گناهان کبیره دوری کنید، گناهان صغیره را می‌بخشیم از طرفی هم به گفته روایات، اولین گناه کبیره یاس از رحمت خدا « می‌باشد. افرادی هستند که به خاطر بعضی از گناهان احساس یأس می‌کنند و با خود می‌گویند: تو که فلان گناه را کردی نمازت چیه – بخوانی یا نخوانی چه فرقی می‌کند؟

ولی قرآن می‌فرماید: هرگاه گرفتار گناهی شدید، سریع نماز بخوانید تا نماز آثار شوم گناه را برطرف کند البته باید این را نیز بدانیم که **در روایات، یکی از بدترین گناهان، ترک نماز معرفی شده است.**

۶. بی انگیزگی و طفره رفتن

گاهی افراد در کار خیر عزم و تصمیم ندارند و از انجان طفره می روند. قرآن می فرماید که در قیامت دوزخیان به بهشتیان می گویند: به ما نظری کنید تا از نور شما بهره بگیریم

رُونا نَقْتَبِسُ مِنْ نُورِكُمْ

آنان جواب می دهند: باید به دنیا برگردید و از آنجا نور بیاورید. دوزخیان می گویند: مگر ما با هم و در یک منطقه و شغل نبودیم!؟

آنان می گویند: چرا، ولی شما طفره می رفتید با اینکه حج بر شما واجب بود، آن را به تأخیر می انداختید؛ نماز را به تأخیر می انداختید؛ خمس و زکات را به تأخیر می انداختید...

۷. عقده و لجاجت

گاهی بی‌اعتنایی به نماز به خاطر انتقام گرفتن از والدین و مسئولین و حتی از خداوند است! او آرزویی دارد که به آن نرسیده و از سر انتقام، نماز را رها می‌کند. غافل از آنکه باید باور کنیم که خداوند، مولای حکیم و مهربان ماست و بسیاری از آرزوهای ما برخاسته از هوس‌ها و خیال‌هاست. هر انسانی صدها و هزاران بار پشیمان می‌شود

شنیدم که دختری می‌گفت: چون من زیبا نیستم و خواستگار ندارم، پس نماز نمی‌خوانم!

حضرت امیر(ع) پاسخ این‌گونه سؤال‌ها و اشکالات را چنین می‌فرماید که گاهی خداوند یک نعمت را می‌دهد، ولی در کنارش نعمتی را می‌گیرد؛ مثلاً:

قد انسان بلند است و همت او کوتاه

فردی بیان روانی دارد، ولی سنگ دل است

خداوند در کنار گشایش، تنگنا را قرار داده

آری در کنار قله‌ها دره‌هاست؛ اگر لیمویی را شیرین آفرید، بعد از چند ثانیه تلخ می‌شود؛ ولی اگر لیمویی را ترش آفرید، **این ترشی سال‌ها ماندگار است!**

۸. خجالت نابجا

بعضی از افراد محیط زده می شوند؛ مثلاً در سفر خارجی و یا بعضی مهمانی های داخلی، جرئت اینکه به تنهایی نماز بخوانند را ندارند؛ ولی اگر جمعی نماز گزار پیدا شوند، به آنها ملحق می شود. در حالی که در حدیث می خوانیم: **مثال کسی که در میان غافلین خدا را یاد کند** (و مثلاً به تنهایی برای نماز قیام کند) مانند درخت سبزی در کویر خشک (با ارزش) است.

۹. دوستان ناباب

یکی از بسترهای غفلت از نماز، دوستان ناباب هستند. قرآن فلسفه نماز را **یاد خدا أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي** بیان می کند و در جای دیگر در مورد دوست ناباب از قول انسان گنهکار می فرماید: او مرا از یاد خدا گمراه کرد

۱۰. تحریفات و تبلیغات ضددینی

امروز اگر هزاران فرمول علمی در آمریکا و غرب وجود داشته باشد، یکی از آنها را برای ما از طریق ماهواره ها ارسال نمی کنند؛ ولی دنیای فاسد غرب حاضر است برای انحراف نسل نو، انواع فیلم های مخرب را ارسال کند. اگر کسی یک لحظه توجه کند، دشمنی دنیا را با اسلام و نسل مؤمن به روشنی درک می کند. آنها نسبت به آنچه مربوط به رشد علمی است، بخل می کنند ولی نسبت به آنچه مایه غفلت مردم است، سرمایه گذاری می کنند.

گام سوم: پاسخ به سؤالات و شبهات

از گام های دیگری که لازم است قبل از دعوت مخاطب به نماز برداریم، پاسخ به سؤالات و شبهات می باشد. برای هر انسانی انواع شبهات وجود دارد؛ به ویژه در این زمانه که انواع سایتها و ماهوارهها با ابزار هنری و بودجه های سرسام آور، با کینه ای که از اسلام دارند، برای تضعیف عقاید و افکار مردم متحد شده اند. در این عصر مسجد باید از اکتفا کردن به نماز جماعت خارج شود و دانشمندان مؤمن هر منطقه، مسجد را قلعه حفاظتی افکار نسل نو قرار دهند تا هر شبهه ای که به ذهن کسی آمد، با شرکت در مسجد بتوانند شبهه خود را برطرف کنند. در این صورت، مسجد یک مرکز فرهنگی، نجات دهنده، آرام بخش و سپری در برابر شبهات خواهد بود.

فصل پنجم: شیوه ها و روش های دعوت به نماز

برای ورود به هر کاری، لازم است با شیوه ها و روش های ورود به آن آشنا شویم تا هم زود به مقصد برسیم و هم درست به نتیجه مطلوب دست بیابیم. دعوت به نماز نیز کاری است که از شیوه ها و روش های خاصی برخوردار است که مهمترین آنها عبارتند از:

۱. برانگیختن احساسات با شمارش نعمت ها

اولین مایه برای دعوت به نماز، استفاده از احساسات و فطرت است. در انسان احساساتی وجود دارد که اگر بیدار شوند، انسان به سمت تشکر از خدا می رود. ما نیز باید این سرمایه احساس و وجدان را زنده نگه داریم و هر جا غبار غفلت روی آن را گرفت، با تذکر و موعظه آن را برطرف کنیم.

تلخی ها هم خود نعمت هستند باید دانست که بسیاری از تلخی ها و ناگواری ها که در ظاهر عذاب به حساب می آیند، در باطن نعمت هستند؛ زیرا انسان را از خواب غفلت بیدار می کنند و قدر نعمت ها را به او می چشانند؛ مثلاً اگر مقداری از جاده خراب باشد، همین که به جاده آسفالت برسیم، قدر آن را بهتر می شناسیم.

فلسفه سختی ها و تلخی ها

وجود سختی ها و تلخی ها دلایل و فوایدی دارد که برخی از آنها عبارتند از:

- رابطه انسان را با خدا زیاد می کند؛
- وجدان مردم را بیدار و حس تعاون را در آنها شکوفا می کند؛
- انسان را به فکر چاره جویی می اندازد و هزاران اختراع و ابتکار در همین چاره جویی به دست می آید؛
- عقل و تجربه انسان را بالا می برد؛
- غرور و غفلتی که بر اثر رفاه به وجود آمده را از بین می برد؛
- کفاره لغزش ها و گناهان انسان می شود؛
- قدر نعمت ها بیشتر و بهتر شناخته می شود و حس شکرگزاری بیدار می شود. اگر بخواهیم قدر نعمت ها را بهتر بشناسیم، باید در ذهن خود نبود آنها را تجسم کنیم. به این مثال ها توجه کنید:

قدر حافظه زمانی معلوم می شود که انسان حافظه خود را از دست بدهد؛ تا آنجا

که حتی اسم خودش را فراموش کند!

اما امام صادق فراتر از آن می فرماید: در هر نفسی هزاران نعمت است (و نه دو نعمت)؛ چرا که در هر نفسی کوسه ها و نهنگ های اقیانوس ها و دریاها هم سهم دارند؛ زیرا هر روز میلیون ها حیوان دریایی می میرند و کوسه ها و نهنگ ها آنها را می خورند. اگر این کار نبود، حیوانات مرده آب دریا را بدبو می کردند و اگر آب دریا بد بو می شد، تنفس برای انسان مشکل بود.

خلاصه اینکه بهترین راه برای دعوت به نماز استفاده از احساسات انسان است

۲. احساس نیاز

انسان اگر نیاز خود را به چیزی احساس کند، به سراغش می رود. ما چون به نور احساس نیاز داشتیم، به سراغ تولید برق رفتیم؛ چون به سلامتی نیاز داریم، به سراغ پزشک و دارو می رویم؛ چون به آب، نان، همسر و اتومبیل نیاز داریم، به سراغ آنها می رویم. اما آیا ما نسبت به خدا احساس نیاز نداریم؟! آنگاه که در کشتی گرفتار موج شدید، خالصانه خدا را می خوانید؛ ولی همین که کشتی به «: قرآن در این باره می فرماید ساحل نشست و احساس نیاز شما تمام شد، آن ناله های خالصانه فراموش میشود برخی از ضعف های انسان انسان علاوه بر ضعفهای هنگام تولد، در اوج قدرت و جوانی هم غرق در ضعف و نیاز است؛ نیاز به اکسیژن، خورشید، ماه، باران و...

آیا خود را از (قهر) کسی که در آسمان است، ایمن می دانید؟

از اینکه شما را در زمین فرو برد؛ پس ناگاه زمین به لرزه افتد؛ یا از (قهر) کسی که در آسمان است، ایمن شده اید؟

از اینکه تندبادی از سنگریزه بر شما فرو فرستد؛ پس به زودی خواهید دانست که بیم دادن من چگونه است!

آثار یاد خدا

یاد خداوند برکت های بسیاری دارد، از جمله:

یاد نعمت های او، عامل شکر اوست؛

یاد قدرت او، سبب توکل بر اوست؛

یاد الطاف او، مایه محبت اوست؛

یاد قهر و خشم او، عامل خوف از اوست؛

یاد عظمت و بزرگی او، سبب خشیت در مقابل اوست؛

یاد علم او به پنهان و آشکار، مایه حیا و پاکدامنی ماست؛

یاد عفو و کرم او، مایه امید و توبه است؛

یاد عدل او، عامل تقوا و پرهیزکاری است؛

بدون اراده خداوند متعال حتی چاقو قدرت بریدن ندارد

۳. تشکر از صاحب نعمت

هر عقل و وجدان سالمی تشکر از ولی نعمت را واجب و لازم و بی اعتنایی به منعم را بی ادبی می داند. انسان به همین دلیل عقلی و فطری باید از خداوند تشکر کند و بهترین نوع تشکر، اطاعت از دستورات اوست. خداوند نیز ده ها بار با صراحت به اقامه نماز دستور می دهد. قرآن به پیامبر خود می گوید: چون به تو کوثر دادم، پس فوراً باید از من تشکر کنی و آن تشکر، اقامه نماز است

در آغاز قرآن می خوانیم: پروردگارتان را عبادت کنید، چون شما و نیاکانتان را آفرید

قرآن در آیات متعددی اشاره دارد که نماز، بهترین تشکر از خداست و گفتیم که تشکر صاحب نعمت مسأله ای عقلی، فطری و وحیانی است. امثال این آیات، دلیل و انگیزه نماز را تشکر از خدا می داند و شاید بتوان گفت این کلاس اول نماز آموزی است. مانند آنچه به کودک می گوئیم که پدر و مادر خوبند، چون برای لباس، شیرینی، و چیزهای دیگر میخرند. چون کودک جز خوراک و پوشاک و لذت چیز دیگری را نمی فهمد. از سوی دیگر، تشکر از خدا آثاری را در پی دارد. مهمترین این آثار این است که انسان شاکر در دام شیطان قرار نمی گیرد؛

۴. توجه به عبادت نظام آفرینش

اگر انسان باور کند که در یک مراسم عروسی همه شرکت کنندگان هدایایی در دست خواهند داشت و او دست خالی است، احساس شرمندگی می کند؛ اگر کسی وارد مجلس شود و همه به احترام او برخیزند، کسی که نشسته و حرکتی نمی کند، احساس بدی در خود پیدا می کند؛

اگر هنگام نماز همه مردم خیابان و بازار به سمت مسجد بروند، کسی که به مسجد نمی رود، خود را عقب افتاده احساس می کند؛ قرآن در آیات بسیاری می فرماید: همواره **كُلُّ هَسْتِي** در حال تسبیح خدا بوده اند **كُل نِظَام هَسْتِي** برای خدا کرنش و تعظیم می کند **كُلُّ لَه قَاتُون**

و در آیاتی نیز سجده موجودات را به رخ انسان می کشد و به انسان تذکر می دهد که اگر همه هستی در حال تسبیح، سجده و قنوت است، چرا یک انسان وصله ناهماهنگ باشد!؟

شاعر معروف، سعدی شیرازی به گوشه ای از این معارف این چنین اشاره کرده است:

دوش مرغی به صبح می نالید عقل و صبرم ببرد و طاقت و هوش

یکی از دوستان مخلص را مگر آواز من رسید به گوش

گفت باور نداشتم که تو را بانگ مرغی چنین کند مدهوش

گفتم این شرط آدمیت نیست مرغ تسبیح گوی و ما خاموش

۵. بیان آثار و برکات نماز

آشنایی با آثار نماز یکی دیگر از عوامل دعوت به نماز است. قرآن و روایات برای نماز آثار و برکات زیادی را بیان می کنند که برخی از آنها عبارتند از:

الف) نماز عامل رشد انسان

أَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ

نماز رشد دهنده، یعنی نمازی که کارخانه آدم سازی است. شاید آیه اشاره به همین نماز باشد.

چون فضای نماز فضای تربیتی است – مانند دریا که حیوانات درون آن بدون معلم و مربی همه شنا بلدند – اگر انسان واقعاً اهل نماز شد، خودبه خود همه عیبا و نواقصش برطرف میشود.

میگوید، هیچ قدرتی نزد او جلوه ندارد؛ «الله اکبر»، کسی که دهها بار آهسته و بلند کسی که اهل نماز است، برای پاداش بیشتر و درک کمالات نماز، حتماً از عطر و مسواک و شانه، از مسجد و جماعت بهره

ب) نماز وسیله انس با خداوند متعال

خداوند متعال به موسی می فرماید **أَقِمِ الصَّلَاةَ لِدِكْرِي**

تو که موسی هستی باید نمازت برای یاد من و انس با من باشد برای اینکه به تو غذا دادم یا اینکه تو را امان دادم، و نه برای اینکه نماز تو را از فحشاء و منکر باز می دارد.

نمازی به پیامبر اسلام سفارش می شود که گاهی به ایشان می فرماید: نماز شب تو سبب دریافت مقام محمود است

نماز تو سبب پیدایش یقین است

بنابراین، در قرآن **چهار نوع عبادت** وجود دارد که از **عبادت به دلیل تشکر** شروع میشود، سپس **عبادتی که سبب رشد** است و در مرحله بالاتر **عبادتی که اُنس** را ایجاد می کند و بالاترین مرتبه عبادتی که **سبب قرب** است.

در این میان باید خود را با اولین مرحله و سادهترین عبادت ها که **نماز شکر** است، بسنجیم و به تقصیر و قصور خود اعتراف کنیم. در روایت نیز داریم که **نماز وسیله قرب و نزدیکی به خداست**

نماز راه رسیدن به دین است؛ رضایت خداوند در نماز است؛ پیروی از راه انبیاست؛ محبوبیت نزد فرشتگان است؛ **مایه هدایت و ایمان است؛ در نماز نور معرفت، شناخت، برکت در رزق، راحتی بدن،** تنفر شیطان، اسلحه ای در برابر کافران و سبب استجاب دعا و پذیرش اعمال، توشه آخرت، شفیع انسان، مونس قبر، جواب منکر و نکیر است و تاجی است در قیامت بر سر نمازگزار؛ **لباسی است بر بدنش و حجابی میان او و آتش است و حجتی میان خدا و اوست؛** وسیله عبور از صراط و کلید بهشت و مهریه حورالعین و بهای بهشت است. نماز نردبانی برای رسیدن به مقامات بلند معنوی است؛ زیرا مجموعهای از تسبیح، تهلیل، حمد، تکبیر، تمجید، تقدیس، کلام و دعاست

و دیگری تلاوت قرآن

همچنین در قرآن کریم می خوانیم: **از صبر و نماز در برابر همه مشکلات کمک بگیرید.** نماز با توجه، انسان را به یاد قدرت بی پایان خدا می اندازد و همه قدرت ها را هر چه باشد، به جز او کوچک جلوه می دهد. مهر او را در دل زیاد می کند و روحیه توکل را تقویت می نماید و انسان را از وابستگی های مادی می رهاند. همه این آثار، انسان را در برابر مشکلات مقاوم می کند.

بنابر روایات حضرت رسول(ص) هرگاه مسأله مهمی برایش رخ می داد، به نماز می ایستاد و این آیه را

تلاوت می کرد واستعینوا بالصبر والصلوه

۶. توجه به خطرهای ناشی از سهل انگاری و ترک نماز

در هر دعوتی تشویق و هشدار، هر دو نقش مهمی دارند. در آیات و روایات پاداش های فراوانی برای نماز بیان شده و همچنین عقوبتها و کیفرهای سختی برای ترک کنندگان، کاهلین و ضایع کنندگان نماز بیان شده است. در روایات می خوانیم کسی که نماز را عمداً رها کند، کفر ورزیده است و از دایره حمایت های الهی و رسول خدا محروم می شود.

نمونه هایی از مذمت های قرآن

برخی نماز و اذان را مسخره میکنند

برخی دیگران را از نماز نهی میکنند

برخی نماز را ضایع میکنند

برخی به نماز بی توجه هستند؛ گاهی می خوانند و گاهی

برخی با کسالت نماز می خوانند

۷. توجه به سابقه تاریخی نماز

همیشه و در همه جای دنیا برای میراث فرهنگی و سوابق تاریخی و حفظ آثار قدما ارزش خاصی قائلند و آن را در موزه ها و در جایگاه های خاص قرار می دهند؛ حتی اگر یک ظرف سفالی شکسته باشد که سابقه تاریخی زیادی دارا باشد. حال چطور است که به یک ارزش معنوی (ارتباط با خدا) که تاریخ آن همراه با تاریخ بشر است، اهمیتی داده نمی شود؟!

- صدها سال پیش از اسلام، خداوند به حضرت عیسی (ع) نماز را سفارش کرده است: «أَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ»؛ (۱)

- قبل از حضرت عیسی، به حضرت موسی (ع) فرمود: «أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي»؛ (۲)

- قبل از حضرت موسی، حضرت شعیب و قبل از شعیب، حضرت ابراهیم (ع) نماز داشته اند؛

- خداوند درباره پیامبران (ع) می فرماید: «أَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ»؛ (۳)

ما به آنان انجام کارهای خیر و اقامه نماز را وحی کردیم (در این آیه با اینکه نماز جزئی از کارهای خیر است، ولی به دلیل اهمیت، نام آن جداگانه برده شده است)؛

- لقمان به فرزندش درباره نماز سفارش کرده است؛

- به مریم درباره قنوت، سجده و رکوع سفارش می کند؛(۲)

- آخرین سفارش امام صادق(ع) سفارش به نماز بود: اگر کسی آن را سبک بشمارد، شفاعت ما شامل حالش نمی شود.(۳)

در واقع نماز بزرگترین میراث فرهنگی است و بسیاری از اولین ها در نماز به چشم می خورد:

- اولین مکان زمین کعبه بود که نماد نماز است: «إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ»؛(۴)

- اولین دستور به موسی درباره نماز بود؛(۵)

- اولین واجب در اسلام نماز است؛(۶)

- اولین چیزی که به گوش نوزاد خوانده می شود، اذان و اقامه است که مقدمه نماز می باشند؛(۷)

- اولین وظیفه صالحانی که به حکومت می رسند، اقامه نماز است: «الَّذِينَ إِذَا مَكَتَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ»؛(۸)

- اولین نشانه مؤمنان واقعی خشوع در نماز است؛(۹)

- اولین عامل دوزخی شدن، ترک نماز است؛(۱۰)

- اولین کار پیامبر در قبا و مدینه ساخت مسجد بود؛(۱)

- در اولین سوره ای که به پیامبر نازل شد، سخن از سجده و قرب است؛(۲)

- اولین چیزی که در قیامت از انسان پرسیده می شود، نماز است.

۸. توجه به همراهی نماز با کمالات دیگر

در غذای جسمی اگر ادویه، مخلفات، ترشی، شیرینی یا زعفران به آن اضافه شود، غذا را لذیذتر می کند و اشتها را بیشتر تحریک میکند؛ مانند وعده های که خطاب به بهشتیان می فرماید: آب آنجا با عطر زنجبیل آمیخته است .

در اسلام به ما سفارش شده اگر می خواهید دیگران را دعوت کنید، با عمل دعوت کنید، نه با زبان نماز در اسلام با بسیاری مسائل دیگر همراه است:

در قرآن بیش از بیست مرتبه **در کنار سفارش به نماز، به زکات سفارش شده است** در عید فطر در کنار نماز عید، راهپیمایی به سوی صحرا همراه با شعار، غسل و زکات فطره است.

در عید قربان نیز در کنار نماز عید، غسل و نظافت و ذبح قربانی مطرح می شود. راستی چه زیباست که در یک عید به نان فقیران توجه می شود و در عید دیگر به گوشت آنان و این خود نشانه جامعیت دین است.

۹. مقایسه نماز با عبادت های ادیان دیگر

یکی از راه های دعوت به نماز توجه به تفاوت هایی است که بین نماز اسلام و عبادت های ادیان دیگر وجود دارد. در نماز صدها راز و رمز نهفته است که قابل مقایسه با هیچکدام از نیایش های دیگر ادیان نیست.

کافی است شما اذان نماز را با ناقوس کلیسا مقایسه کنید:

- اذان، شعاری است که با «الله» شروع می شود و با «الله» پایان می یابد؛

- انجام آن برای هر فردی ممکن است؛

- در همه جا قابل اجراست؛

- هیچ ابزار و وسایلی نمی خواهد؛

- نشانه آزادی بیان است؛

- فریاد توحید است؛

- کلید شکستن سکوت است؛

- جلوه ای از عقاید و افکار است؛

- همراه با کلمات موزون، پرمحتوا، منطقی و برای همه قابل فهم است؛

۱۰. اظهار علاقه بزرگان به نماز

از عوامل دعوت به نماز، اظهار علاقه بزرگان به نماز است . امام حسین به لشکر یزید پیام داد: جنگ را از تاسوعا به عاشورا به تعویق اندازید؛ زیرا من نماز را دوست دارم و میخوامم یک شب دیگر نماز بخوانم

۱۱. دوستان نماز گزار

نقش دوست در تربیت انسان بر کسی پوشیده نیست. شاید بتوان گفت که مسأله اعتیاد، فقط از راه دوست ناباب ایجاد می شود. به قول شاعر:

تو اول بگو با کیان زیستی که تا من بگویم که تو کیستی؟

به قول شاعری دیگر:

منشین با بدان که صحبت بد گرچه پاکی، تو را پلید کند
آفتابی ار چه روشن است، او را پاره ای ابر ناپدید کند

در این زمینه قرآن کریم، یکی از صحنه های گفتگوی بهشتیان با جهنمیان را این چنین بیان می کند: بهشتیان از دوزخیان می پرسند: چه باعث شد که شما جهنمی شدید

- رها کردن نماز: «لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ»؛

- بی اعتنایی به فقرا: «وَلَمْ نَكُ نُطْعِمِ الْمِسْكِينَ»؛

- دوستی با ناهلان: «وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ»؛

- تکذیب قیامت: «وَكُنَّا نَكْذِبُ يَوْمَ الدِّينِ».

۱۲. جریان سازی و استفاده از فرصت ها

برای دعوت به نماز باید مساجد را تقویت کرد. از عواملی که جاذبه مسجد را زیاد میکند، آن است که انسان از لابه لای افکار، حوادث و اخلاقیات، بتواند جرقه ها را به جریان تبدیل کند و خاطراتی را تولید نماید.

در صدر اسلام، بسیاری از جریانهای تلخ و شیرین و خاطرات عبرت آور در مسجد رخ داده است. حتی زنی در هنگام سخنرانی پیامبر از وی تقاضای شوهر کرد؛ حضرت از مردم پرسید: آیا کسی هست تا با این خانم ازدواج کند؟ کسی اعلام آمادگی کرد. حضرت از وی پرسید: مهریه چه داری؟ گفت: هیچ، حضرت پرسید: آیا قرآن یاد داری؟ گفت: بله. پیامبر از آن زن پرسید: **آیا حاضری مهریه ات آموزش قرآن باشد؟ زن گفت: بله.**

۱۳. مشارکت افراد فرهیخته

در جامعه افرادی به دلایل اخلاقی، علمی، هنری، فنی و ورزشی نمود بیشتری دارند و به اصطلاح طبیعی چهره هستند، دعوت به نماز از حلقوم آنان اثر بیشتری دارد.

در روایات ما آمده که بزرگان هر قومی را احترام بگذارید، زیرا جذب آنها سبب جذب دیگران می شود.

شرکت در نماز از سوی مسئولان، استادان، مدیران و معلمان و هر کسی که به هر دلیلی جایگاه اجتماعی دارد، یک امر به معروف عملی است. البته برخی به اسم اینکه نگران ریاکاری و خودنمایی هستند، نمازشان را در جای خلوتی می خوانند؛ در حالی که باید بدانند این ریا نیست، **بلکه امر به معروف عملی است و آنچه ناپسند است، خودنمایی است، نه خوب نمایی.**

۱۴. بهره‌گیری از هنر در دعوت به نماز

هنر سبب نفوذ آموزش و اثر بخشی بیشتر و سبب ماندگاری در ذهن مخاطب می‌شود. راه‌های هنری بسیار است؛ گاهی با تغییر صوت، گاهی با تغییر کلمات، گاهی با کلمات ریتم دار و سجع و قافیه دار، گاهی با شعر، نمایش، داستان، تمثیل و تشبیه، ترسیم روی صفحه، و گاهی با اشاره به صورت مستقیم و گاهی غیر مستقیم است.

البته هنر می‌تواند در دست افراد منحرف باشد، مثل سامری که با هنرمندی، مجسمه گوساله‌ای را ساخت و مردم را منحرف کرد و گفت خدای شما همین گوساله است

هَذَا إِلَهُكُمْ وَإِلَهُ مُوسَى

۱۵. دعوت های غیر مستقیم

یکی از راههای دعوت به نماز آن است که افراد را به مطالعه کتابهای مفید درباره نماز یا نوشتن انشا و مقاله و خاطرهای درباره نماز، در قالب مسابقات و مانند آن وادار کنیم.

یکی از راههای دعوت، مقایسه بین نقاط مثبت با منفی است. قرآن کریم که کتاب دعوت است، در آیات فراوانی با مقایسه بین نقاط مثبت و منفی، ارزش خوبی‌ها و بدی‌ها را برجسته می‌کند. برای مثال می‌فرماید:

آیا بینا و نابینا یکسانند؟ آیا مؤمن و فاسق مساوی هستند؟ آیا جاهل و عالم یکسانند؟

افراد مسجدی حتی اگر در محله‌ای غریب باشند، به دلیل حضور در مسجد احساس تنهایی ندارند. در رفت و آمد به مسجد نوعی نشاط، حرکت و سلامتی جسمی و نوعی امید در سایه ارتباط با خدا وجود دارد و فرد اهل مسجد هرگز خود را در بن بست نمی‌بیند. فرد مسجدی خود را به دریا متصل میداند، هدفش رضای خدا، رنگش رنگ الهی، معشوقش اولیای خدا و مسیرش راه خداست. ولی دیگران رابطه‌شان با طاغوتها و وسوسه‌ها، هدفشان رضایت این و آن و رفاقتشان با منحرفان و تعصب و حساسیتشان مربوط به قبیله و رنگ سیاسی و لهجه و نژاد و... است.

در نماز قبله لازم است و کارهای دیگر هر یک به سویی است؛

در نماز حضور قلب مطرح است، در غیر نماز حواس پرتی؛

در نماز کلمات معین، پر محتوا و حساب شده مطرح است، در حالی که در غیر نماز هر چه دلت خواست می توانی بگویی؛

در نماز امام جماعتِ عادل مطرح است، ولی در غیر نماز هر کس شد؛

در نماز لقمه حلال مطرح است، اما در غیر نماز هر لقمه ای که شد؛

در نماز زمان معین است و در غیر نماز هر وقت شد؛

در نماز راه مستقیم و در غیر نماز هر راهی شد؛

در نماز خواهان پیمودن راه کسانی هستیم که مورد انعام الهی هستند، اما در غیر نماز راه هر کس که شد؛

در نماز به نشاط سفارش شده، نه هر حالی و نه کسالت؛

در نماز پیوستگی سفارش شده، نه گاهی خواندن و گاهی نخواندن.

در نماز همراهی با دیگران و جماعت مطرح شده، نه تکروی.

معمولاً در کنار آیات دوزخ، آیات بهشت مطرح شده تا با ملاحظه این تفاوت‌ها انسان مسیر حق را تشخیص دهد.

۱۷. معلم خصوصی

گاهی لازم است برای دعوت به نماز افزون بر گفتگوهای رسمی عمومی در مساجد و مدارس، از افرادی (معلم، مربی، طلبه) دعوت خصوصی به عمل آید و میان آنها با افرادی که نسبت به نماز ضعف دارند، ارتباط برقرار کنیم؛ هر چند نفر را به یک نفر بسپاریم و او را به عنوان معلم خصوصی نماز آنها قرار

دهیم

۱۸. آموزش نماز

اگر انسان نسبت به کاری آگاه باشد و روش انجام آن را یاد بگیرد، انجام آن برایش آسان است. بسیاری از افراد که یا احکام نماز، یا الفاظ آن و یا اسرار آن را نمی‌دانند. در اینجا والدین، معلمان، مربیان، اساتید، حوزه‌های علمیه، مسئولان و سازمان‌های فرهنگی و صدا و سیما هر کدام در شعاع امکانات و اختیارات خود باید نقش ایفا کنند.

آموزش و پرورش باید در هر پایه و کلاس به گوشه‌ای از آداب و اسرار نماز بپردازد و خیال نکند اگر در فلان کلاس چندجمله‌ای درباره نماز گفت، لازم نیست که در کلاس‌ها و کتاب‌های بعدی آن را تکرار کند؛ زیرا خود نماز هم تکراری است و آموزش و تبلیغ آن هم باید با تکرار باشد.

۱۹. ترویج سنت وقف برای نماز

برای دعوت به نماز می توان از راه موقوفات نیز وارد شد. در استان فارس و شهرستان استهبان، درختان زیادی از بادام و گردو وقف شده تا محصول آن در مساجد به بجهای مسجد داده شود.

قرآن در دعوت به عبادت می فرماید: مردم باید بندگی خدا کنند، زیرا که خداوند مشکل گرسنگی و امنیت آنان را حل کرد

حضرت امیر(ع) در مسیر راه مکه با دست مبارک خود چاههایی را حفر می کرد و همین که به آب می رسید، قلم و کاغذی میآورد و آن را برای مسافران خانه خدا وقف مینمود. حتی امروز در مسیر راه مدینه به مکه (اطراف مسجد شجره) چاههای فراوانی هست که آب گوارایی دارد؛ امروزه آن آب ها در ظرف های یکبار مصرف ریخته شده و در آنها بسته و نام این بطریها **آبار علی است** (آبار جمع بئر به معنای چاه و علی، امیر المومنین(ع) است)؛ یعنی بعد از **۱۴۰۰ سال**، مردم هنوز از دسترنج علی ابن ابیطالب(ع) در راه مکه استفاده میکنند

۲۰. کوچکی و حقارت افراد روی گردان از خدا

گرچه سفارش قرآن آن است که با قول رسا و نرم و زیبا دیگران را به نماز و حق دعوت کنیم، اما همین قرآن سفارش می کند که اگر در مسیر دعوت، به افراد متکبر برخورد کردید، تکبر آنان را بشکنید. قرآن کریم می فرماید: اگر گروهی از دین خدا برگشتند و ریزش کردند

مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ

در مقابل، دیگرانی به دین ملحق خواهند شد و رویش خواهند داشت

فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ

فصل ششم: وظایف نهادها و مسئولین

اول: اهمیت و ضرورت توجه والدین به نماز

دوم: مسجد

سوم: مدرسه

چهارم: حاکمیت

فصل هفتم: آسیب ها و موانع دعوت

1. اقدام نابه هنگام
2. رفتار والدین و نمازگزاران
3. رها شدن دعوت (دعوت های مقطعی)
4. شیطان
5. برنامه های صدا و سیما

۱- محسن قرائتی، (۱۳۹۶) شیوه های دعوت به نماز، . نشر : تهران: موسسه فرهنگی انتشاراتی ستاد اقامه نماز

باتشكر